

Innspill fra TINE SA til jordbruksforhandlingene 2021

Hovedpunkter

Norsk melkeproduksjon bidrar til stor verdiskaping og mange arbeidsplasser, både i og utenfor egen næring. Melkeproduksjonen bidrar med sunn, trygg og god mat til norske forbrukere. Slik er norsk melkeproduksjon en viktig bidragsyter til både mattrygghet og matsikkerhet i Norge, og samtidig avgjørende for fortsatt bosetning i og bruk av hele landet. Melkeproduksjonen sysselsetter direkte og indirekte mange ulike yrkesgrupper gjennom hele året og bidrar slik til livsgrunnlaget for bygdesamfunn i hele landet. Derfor er det viktig, både for matproduksjon i Norge og for bruk av og bosetning i hele landet, å sikre norsk melkeproduksjon.

Koronapandemien og tiltakene knyttet til denne har gitt økt forbruk av meieriprodukter i Norge. TINE forventer at deler av, eller hele, økningen blir borte når hverdagen blir mer som før igjen. I tillegg ser vi at importen øker, selv til full toll.

De viktigste elementene i jordbruksoppgjøret 2021 er derfor å styrke norsk melks konkurransekraft på hjemmemarkedet og å styrke melkeprodusentenes inntekter.

TINE understreker at det fortsatt er behov for å styrke melkas konkurransekraft for å sikre volumene. Vi foreslår at målprisen økes med 5 øre, som kompensasjon for økt fettinnhold. En ytterligere målprisvekst på 2-3 øre forutsetter at det gjennomføres en reduksjon i de konkurransepolitiske tiltakene i PU.

TINE ber i tillegg avtalepartene legge vekt på følgende:

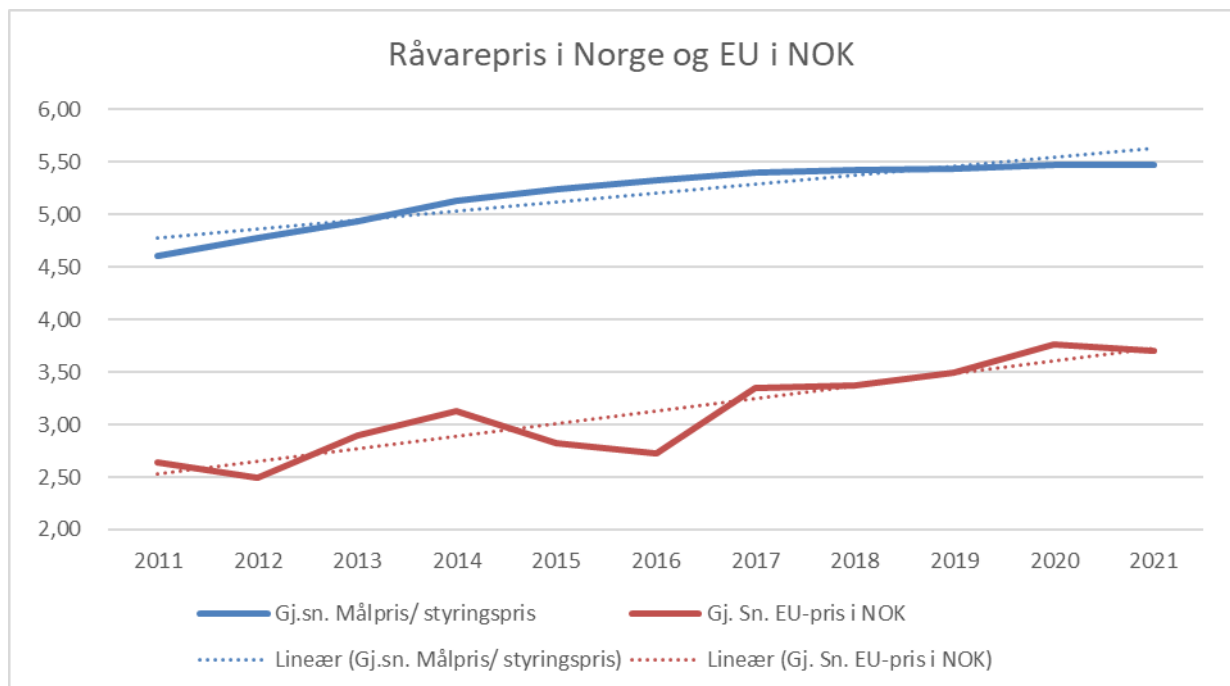
- For å styrke norsk melks konkurransekraft, bør det i jordbruksforhandlingene legges vekt på kostnadsreduserende tiltak.
- TINE mener en må være svært varsom med andre tiltak som øker kostnadene i norsk melkeproduksjon og svekker økonomien for norske melkeprodusenter.
- Det bør arbeides for stadig større samsvar mellom det å eie kvote og å produsere melk.
- Det er fortsatt et stort behov for nyinvesteringer i melkeproduksjonen. Investeringsordningene må derfor opprettholdes og styrkes.
- Bruk av meieriprodukt i annen næringsmiddelindustri er viktig for å dempe effekten av eksportbortfallet. Ordningen med Råvarekompensasjon må styrkes.
- En klimavennlig melkeproduksjon må baseres på norske fôrressurser. Jordbruksoppgjøret må stimulere til produksjon av og bruk av grovfôr.
- Geiteholdet må prioriteres i årets oppgjør gjennom budsjettvirkemidler.

Målpris og prisvurderinger

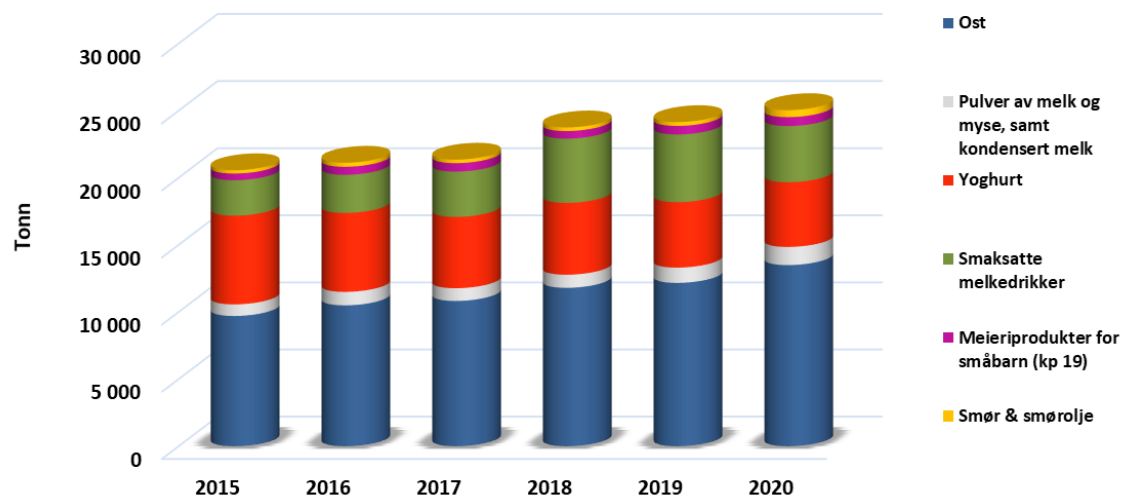
TINE har vurdert handlingsrommet for endring av målpris for melk. Vi har lagt særlig vekt på følgende:

- Kategorien meieriprodukter preges av stor og økende import og økende konkurranse fra andre matvarer, særlig ost og vegetabiliske substitutt. Hoveddelen av importen skjer til full toll og er ikke regulert gjennom kvoter. Importveksten legger et tydelig press på volum og pris i det norske markedet.

- De nærmeste årene forventes melkebehovet å falle som følge av bortfall av eksportsubsidier og økt import.
- Målprisveksten i Norge har vært beskjeden i flere år og avstanden mellom norsk og internasjonal melkepris er i gjennomsnitt noe lavere nå enn de siste årene. Hovedårsaken til dette er en svak krone, og en styrking av kronen vil derfor igjen kunne gi en betydelig svekking av konkurransekraft.
- Kostnadene i melkeproduksjon øker kontinuerlig. I store deler av landet er det utfordringer knyttet til å ta ut videre stordriftsfordeler fra volumvekst på det enkelte melkebruk.
- Det er behov for fornying av driftsbygninger i melkeproduksjonen. For å sikre fornying, dyrevelferd og framtidig tilpassing til nytt regelverk, er det viktig å styrke finansieringen og å opprettholde framtidstro i næringa.

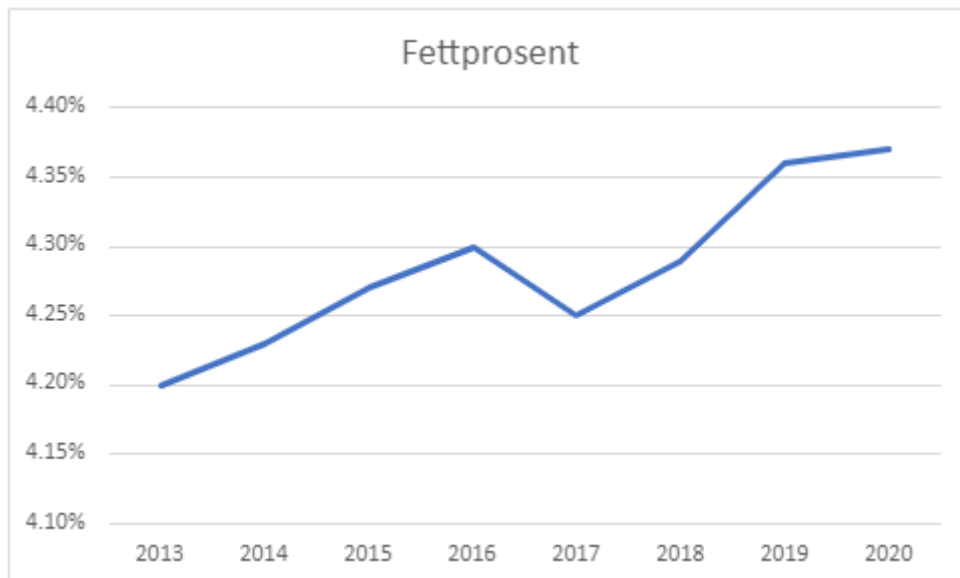

Import av meieriprodukt til Norge:

Utvikling av tørrstoffinnholdet i melka

Målprisen er fast innenfor vinduet i kravspesifikasjonen til tørrstoffinnhold, bakteriologisk og kjemisk kvalitet. En økning i melke kvalitet gir ingen økning i gjennomsnittlig utbetalingspris til bonde. Over tid har tørrstoffinnholdet i melka økt. Vi er nå igjen i ferd med å stange i taket på vinduet for tørrstoffinnhold. Se figur og tabell under for hhv. utviklingen i fettprosent og dagens vindu i kravspesifikasjonen.

Utvikling i fettprosent

		Minimum (%)	Maksimum (%)
Kumelk	Fett	3,8	4,4
	Protein	3,1	3,6
Geitemelk	Tørrestoff	10,7	13,5

Kravspesifikasjon p.t.

Et tørrestoffinnhold over maksimumsverdiene betyr i realiteten at industrien får mer tørrestoff for samme pris. Eller sagt på en annen måte, at melkeprodusenten får mindre betalt pr kg tørrestoff. Dette tilsier at øvre grense for fett i kumelk bør løftes til 4,5%, og at melkeprodusentene får betalt for det økte tørrestoffinnholdet.

En økning på 5 øre vil kompensere for omtrent 0,1% økning i fettinnhold.

Prisutjevningsordningen for melk

TINE vil minne om at inntektssiden i prisutjevningsordningen er basert på avgifter på norske meieriprodukter. I praksis er det avgifter på hvit drikkemelk og fløte til dagligvaremarkedet, samt myse til brunost som er finansieringskilden

Utgiftene i prisutjevningsordningen for å finansiere konkurransepolitiske tiltak er estimert til om lag 180 millioner kroner. Dette tilsvarer 12 øre per liter i redusert konkurransekraft for norsk melk. Slik ordningen er innrettet og virker, er den selvforsterkende ved at økt salg fra TINEs konkurrenter gir økte kostnader, som i sin tur belastes pris for hvit drikkemelk og fløte omsatt gjennom dagligvaremarkedet. Utfordringen blir større av den generelle nedgangen i salget av hvit drikkemelk, som gir færre liter å dele kostnaden på.

Når TINEs andel av salget av hvit drikkemelk i større butikkonsepter i det sentrale østlandsområdet nå faller ned mot 40 prosent forsterker dette problemstillingen. De konkurransepolitiske tilskuddene er utformet og innrettet slik at de er selvforsterkende, og vil i seg selv svekke norsk melks konkurransekraft på hjemmemarkedet. Derfor bidrar de nå i stadig større grad til å ta fra melkebøndene og gi til andre. Dette reduserer lønnsomheten i norsk melkeproduksjon. Det må derfor utarbeides en plan for avvikling av konkurransepolitiske tiltak som er innarbeidet i prisutjevningsordningen for melk.

Målprisen – samlet vurdering

Ved jordbruksoppgjørene i 2017, 2018 og 2019 ble målprisen økt med 3 øre pr liter melk. Den spesielle situasjonen i 2020 førte til null i målprisøkning.

Tabellen under viser at målprisøkningen i flere år har vært lav i forhold til kostnadsøkningen for matvarer og alkoholfri drikke samlet.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
01* Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	3,10 %	2,90 %	2,60 %	0,00 %	2,50 %	1,00 %
prosentvis økning i målprisen	2,97 %	1,54 %	1,89 %	0,56 %	0,55 %	0,55 %
*tall hentet fra ssb						

Som det framgår over, vil det alltid være en risiko ved målprisøkning. Årets forslag til målprisøkning bør likevel vurderes og sees i lys av at målprisen ikke ble økt i fjor.

I 2020 så vi en svakere respons på økning i forholdstall enn det vi ventet. Dette kan indikere at det er mindre produksjonsdriv i melkeproduksjonen, som igjen reduserer fleksibiliteten vår.

TINE understreker at det fortsatt er behov for å styrke melkas konkurransekraft for å sikre volumene. Vi foreslår at målprisen økes med 5 øre, som kompensasjon for økt fettinnhold. En ytterligere målprisvekst på 2-3 øre forutsetter at det gjennomføres en reduksjon i de konkurransepoltiske tiltakene i PU.

Produksjonstilpasning gjennom kvoteordningen for melk

Melkebøndernes viktigste verktøy for å tilpasse produksjonen for slik å balansere tilførselen er kvoteordningen for melk. Kvoteordningen reduserer overskuddsproblemer og skaper stabilitet og forutsigbarhet i hele verdikjeden. Jordbruksforhandlingene må bidra til å sikre og videreutvikle denne ordningens legitimitet både blant utøverne i næringa og i samfunnet.

Tall fra Landbruksdirektoratet viser at for 2019 var 19,8 prosent av grunnkvotene utleid, mens tilsvarende tall for 2009 var 2,5%. TINE er særlig opptatt av at det gjennomføres tiltak som bidrar til å sikre kvoteordningen over tid. En utvikling i retning av at en stadig større andel av kvotene eies av personer som ikke lenger driver aktiv melkeproduksjon er med på å svekke legitimiteten for ordningen, å tappe næringa for penger og å redusere effektiviteten i landbrukspolitikken.

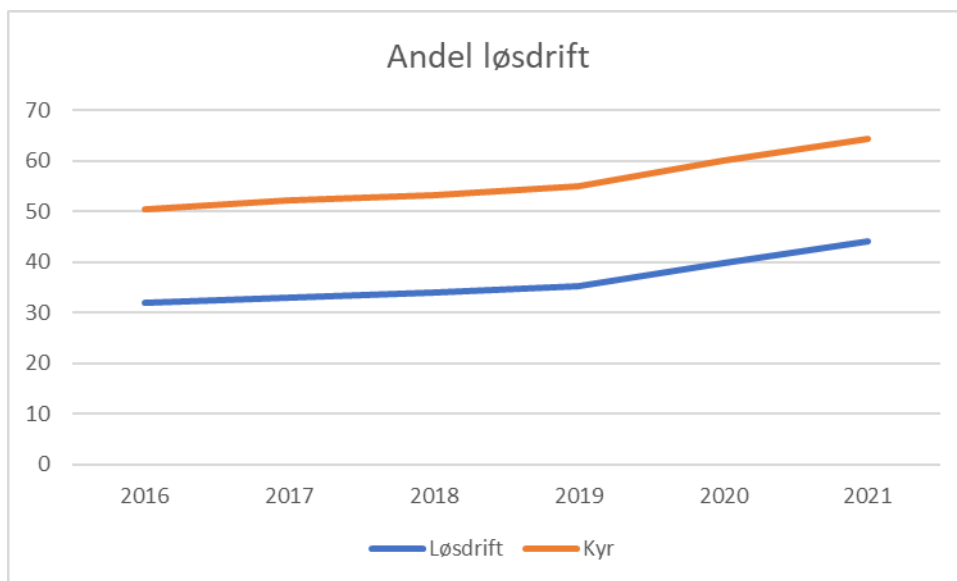
TINE anbefaler at det vurderes tilpasninger i skattereglene slik at disse ikke favoriserer bortleie (bortdisponering) av kvote framfor kjøp/salg. Videre bør det settes en grense for hvor lenge en kvote kan leies ut.

TINE mener den samfunnsøkonomiske mest effektive måten å tilpasse samlet kvote på, er å holde tilbake kvote fra bruk som avviker sin produksjon, slik at reduksjon for gjenværende produsenter blir minst mulig.

Regelverksendringer på kvoteområdet må i første rekke innrettes mot å gi aktive produsenter forutsigbarhet. Videre bør slike endringer ha mål om, på sikt å, bedre samsvaret mellom det å eie kvote og det å produsere melk.

Fortsatt stort behov for fornyelser (investeringer)

Løsdriftskravet for gjenværende båsfjøs ble ved jordbruksforhandlingene 2016 utsatt fra 2024 til 2034. Oversikten under viser at det fortsatt er en stor andel båsfjøs. Det er viktig for TINE og norsk melkeproduksjon at så mange som mulig av disse gårdsbrukene velger å fornye sitt driftsapparat og bli med videre som melkeprodusenter. Oversikten under viser andel av dyra og andel av besetningene fordelt på båsfjøs og løsdriftsfjøs. 64% av kyrne er nå oppstallet i løsdrift. Andelen har økt med mer enn 10 prosentpoeng siden 2015. Utviklingstakten er likevel for lav i forhold til målsetting om 100% i løsdrift i 2034.

For å nå kommende krav knyttet til dyrevelferd og samtidig sikre melkeproduksjon i hele landet er det, til tross for volumfallet, behov for å øke investeringstakten. TINE ber derfor om at melkeproduksjon fortsatt prioriteres med investeringsmidler for å sikre det langsiktige behovet for å tilpasse seg til framtidens krav til effektivitet, dyrevelferd og sirkulærøkonomi. Både maksimalt tilskudd per bruk og andelen tilskudd i prosent av godkjent kostnadsoverslag må økes betydelig.

Ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK-ordningen)

Vi vil understreke betydningen av ordningen for norsk næringsmiddelindustri i en hverdag med stadig økende konkurranse fra importerte alternativer. RÅK-ordningen er svært viktig for avsetningen av norskproduserte jordbruksråvarer, og spesielt melk og meieriprodukter. Med stor og økende import av flere varer som er omfattet av EØS-avtalens Protokoll 3, og som dermed har liten tollbeskyttelse, blir det viktig fremover å styrke ordningen og øke bevilgningen slik at flere norske ferdigvarer kan motta prisnedskrivning (PNS) og dermed konkurrere med de importerte produktene. Utfasingen av eksportstøtten får konsekvenser for avsetningen av et betydelig volum norskprodusert ost. Det vil også ha betydning for en del varegrupper med mindre eksportvolum, der melk og meieriprodukter inngår som råvarer. Denne situasjonen gir grunn til bekymring.

Bortfallet av eksportstøtte øker betydningen av å utvide ordningen med PNS til å omfatte flere produkter enn i dag, slik at det gir avsetningsmuligheter for norsk melk på hjemmemarkedet. Bruk av meieriprodukt i annen næringsmiddelindustri er viktig for å dempe effekten av eksportbortfallet. Ordningen med råvarekompensasjon må styrkes og midlene tidligere brukt til eksportstøtte må forbli i ordningen. Det blir viktig å gjennomføre utvidelser med nye kategorier på ferdigvarelista, slik at vi sikrer avsetning for mest mulig norskprodusert melk. Både for dessertprodukter og for iskrem har TINE i sine innspill til Landbruksdirektoratet vist at det er større råvareprisforskjell enn det tollsatsen beskytter for, og derfor legitimt overfor EU å utvide ordningens prisnedskrivingsdel med denne type produkter. Med økende import av blant annet kjedenes egne merkevarer, i tillegg til annen import av denne type produkter, er det grunnlag for å innlemme disse produktene i RÅK-ordningens ferdigvareliste og slik bidra til å øke konkurransekraften og avsetningsmulighetene for norske produkter og norsk melk. TINE ber derfor om at ferdigvareomfanget utvides, både i år og ytterligere senere år.

Grovfôr

Økonomien i norsk grasproduksjon må bedres. I et endret klima ser vi at det blir enda viktigere å drive god og tilpasset agronomi for å sikre produksjon av ønsket volum og kvalitet på grovfôret på en bærekraftig måte. For å sikre størst mulig andel norskproduserte råvarer totalt og et bedret sirkulærøkonomisk klimaregnskap bør bruken av norsk grovfôr og andre norske fôrråvarer økes. Dette kan komme til å utfordre ytelse og økonomi på det enkelte bruk, og det er derfor behov for stimulerende tiltak som styrker både produksjonen av grovfôr, dokumentasjon av grovfôr kvalitet og økt bruk av grovfôr i norsk melkeproduksjon.

Nedskaleringen av norsk melkeproduksjon medfører risiko for at grovfôrarealer går ut av drift. Det er ikke ønskelig at fôrarealet som norsk melkeproduksjon baserer seg på skal reduseres som følge av nedskaleringen.

TINE anbefaler videre at det nedsettes en tverrfaglig ekspertgruppe som vurderer muligheter og virkemidler for å fremme mengde og kvalitet på norsk grovfôr. Arbeidsgruppen bør støtte seg på prosjektene «Grovfôr 2020» og «Future farm». Målet må være å arbeide for at norsk melk produseres på norske ressurser, og at dette lønner seg for norske melkeprodusenter.

Klima

Det er internasjonalt en økende erkjennelse av at bærekraft handler om mye mer enn bare klimagasser, man må også se på utnyttelsen av det naturgitte ressursgrunnlaget og hvordan produksjonen påvirker nærmiljø og biologisk mangfold. Norge har naturgitte forutsetninger for å bruke grasressurser til produksjon av melk og kjøtt. Et viktig norsk konkurransefortrinn er den kombinerte melke- og kjøttproduksjonen («kombikua»). Ser vi melke- og kjøttproduksjon enda mer i sammenheng enn i dag, kan vi optimalisere produksjonen av både melk og kjøtt på norske ressurser. Det vil ytterligere redusere klimabidraget fra norsk melke- og kjøttproduksjon. TINE ber derfor avtalepartene forsterke stimulansen til slik kombinert produksjon.

Økologisk produksjon

Melkebruk med økologisk produksjon er spredt over hele landet. Dette gir grunnleggende geografiske utfordringer med inntransport av økologisk melk. TINE mener derfor at det bør vurderes et eget innfrakttilskudd for økologisk melk.

Det tar lang tid å legge om drift til økologisk produksjon. Det er betydelig usikkerhet knyttet til hvordan det markedet for økologisk melk vil utvikle seg framover. For å trygge framtidige leveranser vil TINE fra 01.07.2021 øke sin merpris for økologisk melk fra +75 øre til +85 øre per liter melk. Det er viktig med stimulans av økologisk produksjon også gjennom jordbruksforhandlingene. Og denne stimulansen bør helst gå direkte til melkeprodusentene. Utfordringene i økologisk melkeproduksjon bør løses med tiltak som treffer de særegne utfordringene i økologisk melkeproduksjon.

Geita må prioriteres

Det var i 2020 269 foretak som leverte geitemelk til TINE. Geita er en viktig del av norsk landbruk, men få og spredte produsenter gir utfordringer for både fagmiljøet og foredlingen. Geita er godt egnet til å nyttegjøre seg utmarksbeite, og har en spesiell rolle i landskapsforvaltningen.

Geiteprodusentene, myndighetene og TINE har i fellesskap gjort en stor innsats for å løfte kvaliteten på geitemelka og standarden i geiteholdet vesentlig. Produsentene har bidratt med

stor arbeidsinnsats knyttet til sanering av sykdommer og fornying av avlsmateriell. Myndighetene har bidratt gjennom støtteordninger for å sikre økonomien i saneringsfasen. TINE har bidratt med forsterkede kvalitetstillegg. Kontaminasjon ved kontakt med annet småfe utgjør nå en risiko. Det er et klart mål at helsetilstanden i geiteholdet opprettholdes, og TINE ber om at det etableres et overvåkningsprogram for geitebesetninger.

Fra et ressursmessig syn, vil det være ønskelig å få flere kjeslakt inn i matvarekjeden. I dag gjør mindre enn halvparten av bukkekjene dette. Derfor bør tilskuddet på kjeslakt >5 kg økes.

For å sikre geiteholdet ber TINE om styrket beitetilskudd og setertilskudd for geit. Videre bør grunntilskuddet økes, som et målrettet tiltak for å sikre økonomien i geiteholdet.

Appendix, priser internasjonalt

